

Lier kommune

Landbruksplan 2023-2027

Dato: 03.01.2023

Landbruksplan 2023-2027

Forrige landbruksplan ble godkjent i 2012. Siden den gang har det vært stor teknologisk utvikling, samfunnet har endret seg og det er endrede rammebetingelser for landbruket.

Denne planen har fokus på klima, jordvern, naturmangfold, vannkvalitet og økt matproduksjon.

Landbruksplanen har tre vedlegg som inneholder oversikt over mål og tiltak, planer og prosjekter som er knyttet til landbruksplanen.

Landbruk og Miljø

Innhold

1	Planens hensikt, visjon, forankring og hovedmål	2
1.1	Visjon	3
1.2	Forankring.....	3
1.1	Hovedmål.....	3
2	Hovedmål.....	4
2.1	Redusere utslipp av klimagasser	4
2.2	Bedre vannkvaliteten	5
2.3	Hindre tap av dyrka og dyrkbar jord	7
2.4	Økt matproduksjon.....	10
2.5	Øke bevissthet om beredskap mht klimaendringer.....	10
2.6	Ivareta naturmangfoldet og forvalte utmarksressursene.....	11
3	Nøkkeltall og verdiskapningen i landbruksnæringa	13

1 Planens hensikt, visjon, forankring og hovedmål

Hensikten med å revidere planen er å ha en oppdatert plan som er relevant og tidsaktuell.

Landbruksplanen skal

- Være et politisk styringsverktøy
- Være et redskap for administrasjonen til måloppnåelse
- Skape en forutsigbarhet for landbruksnæringa.
- Synliggjøre verdiskapningen i landbruksnæringa i Lier i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv

Planen skal derfor inneholde tema som Lier kommune forvalter. Dette er gjennom saksbehandling, tilskuddsforvaltning og informasjonsarbeid.

1.1 Visjon

Landbruket i Grønne Lier skal utvikles videre som en bærekraftig, utviklingsorientert og robust næring.

1.2 Forankring

Landbruksplanen skal forankres i FNs Bærekraftsmål, nasjonale planer og Lier kommunes Samfunnsplan.

FNs bærekraftsmål. FN's bærekraftsmål omfatter 17 mål for en mer bærekraftig verden. Av disse kan 8 av målene være relevante for landbruket: Utrydde sult, Rent vann og gode sanitærforhold, Ren energi for alle, Innovasjon og infrastruktur, Ansvarlig forbruk og produksjon, Stoppe klimaendringene, Livet under vann og Livet på land

Endring og utvikling— En fremtidsrettet jordbruksproduksjon- Melding til Stortinget 11 (2016-2017) Denne stortingsmeldingen er skrevet før pandemi, krig og økte priser på en del innsatsfaktorer i landbruket. Rammebetingelsene for landbruket har endret seg mye de siste tre årene.

Kommuneplanens Samfunnsdel 2019-2028

Kommuneplanen omtaler arealbruk og legger vekt på vern av dyrket og dyrkbar jord og annet viktig kulturlandskap, samt de grønne dalsidene. Arealplanleggingen skal legges til rette med sikte på å oppfylle FNs naturpanels anbefalte tiltak i kommunene for å hindre tap av naturmangfold. Kommuneplanen har 6 samfunns mål, hvorav 2 av disse er direkte relevante for landbruket i Lier.

- **Samfunns mål 1 – Levende landskap.** Mål: Kommunen skal tilrettelegge for et aktivt landbruk, et allsidig friluftsliv, et rikt biologisk mangfold og tilgang til gode og varierte landskap.
- **Samfunns mål 4. Klimanøytralt Liersamfunn.** Mål: Lier skal bli et klimanøytralt samfunn gjennom å redusere klimagassutslipp og innføre smarte energiløsninger.

1.1 Hovedmål

Med bakgrunn i internasjonale, nasjonale og lokaler føringer skisserer planen lokale mål, satsningsområder og utfordringer i lys av samfunnsutviklingen, og de endringer vi ser i driftsformer, klima og miljø m.m. Det foreslås følgende hovedmål:

1. Redusere utslipp av klimagasser
2. Bedre vannkvaliteten
3. Hindre tap av dyrka og dyrkbar jord
4. Øke matproduksjonen
5. Øke bevissthet og beredskap mht klimaendringer
6. Ivareta naturmangfoldet og forvalte utmarksressursene på en god måte

2 Hovedmål

2.1 Redusere utslipp av klimagasser

I 2008 kom [St.meld. nr. 39 \(2008-2009\) - Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen. Klimakur 2030](#) (2020) skisserer tiltak og virkemidler mot 2030 hvor blant annet landbruket inngår.

Landbruket kom med egen [klimaplan i 2021](#) som har 8 satsingsområder.

1. Utrulling av [klimakalkulator](#) og økt satsing på [klimarådgiving](#)
2. Mer klimavennlig og bærekraftig [fôring](#), [avl](#) og friskere husdyr
3. Fossilfri maskinpark
4. Fossilfri oppvarming
5. [Bedre bruk av gjødsel og god agronomi](#)
6. Bruk av husdyrgjødsel som råstoff i industrielle biogassanlegg
7. [Jorda som karbonlager](#)
8. Ny climateknologi

Klima er en viktig del av arbeidet på nasjonalt nivå med regelverk, tilskuddsordninger og prosjekter. Organisasjonene bidrar med forskning, avlsarbeid og faglig oppdatering av produsentene.

Dermed er de aller fleste tiltakene på klima av nasjonal karakter og det er noe begrenset hva kommunen selv kan gjøre utover de oppgaver som allerede ligger til kommunen.

Kommunen kan allikevel benytte virkemidler for å styrke foretakenes ønske og evne til å iverksette klimatiltak som eksempelvis tilskudd, informasjon og veiledning, i tillegg til eventuelle forskriftskrav (Klimakur 2030).

Miljødirektoratet har utarbeidet en [oversikt over arealbruk og utslipp av klimagasser](#).

Etttersom Lier kommune har store arealer med skog og jordbruksarealer er Lier et netto opptak av klimagasser per 2015 på -68 890 tonn Co₂-ekvivalenter.

Lier kommune skal revidere temaplan for klima og energi, og mer omfattende klimamål vil også komme her. Arbeidet med den nye klimaplanen vil skje i samarbeid med Landbrukskontoret for å samordne mål og også utvikle nye og bedre tiltak.

2.1.1 Klimakalkulator

[Klimakalkulatoren](#) er et digitalt verktøy som er spesielt utviklet for landbruksnæringen og den norske bonden.

Den gir bonden oversikt over utslipp og hvilke muligheter som finnes for å redusere utslipp og binde karbon som finnes på gårdsnivå.

Målet er at så mange som mulig norske bønder tar i bruk kalkulatoren.

Utbredt bruk av kalkulatoren er avgjørende for å redusere de samlede utslippene fra jordbruket.

I Lier er det i dag 10 produsenter som benytter seg av klimakalkulatoren. De utgjør 1/15 av alle som søker produksjonstilskudd. Noe av forklaringen er at klimakalkulatoren så langt er utviklet for melkeproduksjon, svineproduksjon, korn og grovforproduksjon.

Snart vil det komme klimakalkulatorer for sau, grønnsaker, frukt, bær og veksthusproduksjon, og da vil antall brukere øke.

2.1.2 Øke karbonbinding

Skog og skogsjord utgjør viktige karbonlagre. Det er viktig å ta vare på og utvikle disse videre. Skog i vekst tar opp CO², og aktiv forvaltning av skogressursene vil bidra til å øke dette opptaket. [I Norge tar skogen årlig opp vel halvparten av de menneskeskapt klimagassutslippene.](#)

Ulike typer planteproduksjon fører til ulik binding av karbon i jorda.

Kompost stimulerer til økt jordliv, oppbygging av humus og binder karbon i jorda. Det har vært og er stor interesse for kompostering av husdyrgjødsel, talle, hestegjødsel og grønsaksavfall i Lier. Flere har investert i kompostvender og utstyr for spredning av tørr kompost.

Biokull er en effektiv metode for karbonlagring ved varig deponering. Det foregår mye forskning og utvikling på dette området, og etter hvert vil det bli tatt i mer kommersiell bruk. Som landbrukskommune har Lier kommune gode forutsetninger for å ta dette i bruk når produksjonsmetoden er bedre utviklet. .

2.1.3 Jordpakking

I landbruket er jordpakking et problem som er avhengig av jordtype, veksttype, vær og klima og maskinell bearbeiding, deriblant maskinenes marktrykk. Påvirkning fra tunge maskiner på for fuktig jord kan føre til komprimering av jorda slik at det dannes ugjennomtrengelige lag som begrenser vann- og næringstilgangen. Dette kan føre til redusert avling både i mengde og kvalitet og dessuten økt overflateavrenning, erosjon, klimagassutslipp, eutrofiering, redusert grunnvannsfornyelse og tap av biologisk mangfold.

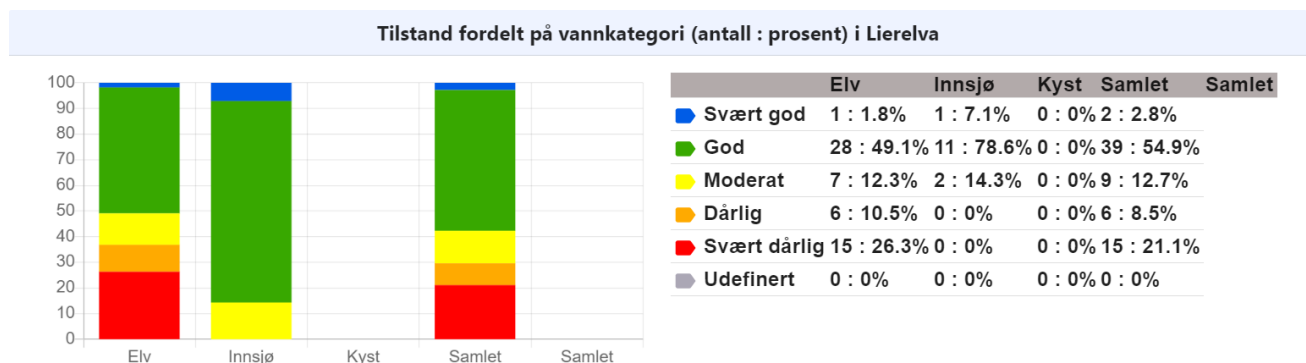
2.2 Bedre vannkvaliteten

Mange av elvene og bekkene som går gjennom jordbruksarealer og tettbebygde strøk i Lier har moderat til svært dårlig økologisk tilstand.

Det er ansatt ny [vannområdekoordinator](#) for Lierelva vannområde høsten 2021 som skal følge opp [plan for regional vannforvaltning](#) med [lokale tiltaksplaner for perioden 2022-2027](#). Målet er at de fleste vannforekomster skal nå målene om god økologisk tilstand innen 2027. Det planlegges møter og tiltak sammen med næringa for å nå målene. Et eksempel kan være Øksnebekken hvor det er søkt midler for å lege bekken tilbake til opprinnelige løp, med kantsone slik at sjøørreten skal finne bekken attraktiv å vandre i.

Hovedandelen av tiltakene i vannområdet er rettet mot å hindre avrenning fra jordbruksarealer, avløpstiltak og avrenning fra urbane områder og vegtransport. Samtidig jobbes det for å bedre forholdene for sjøørreten og Miljødirektoratet kartlegger tiltak for å bekjempe *Gyrodactylus Salaris* (lakselus) i Lier- og Drammensvassdraget.

Figur 1. Figuren viser tilstanden på vannet i Lierelva.

Kantsoner eller vegetasjonssoner langs vassdrag har fått en del oppmerksomhet siste året. Det er særlig fare for økt overflateerosjon fra jorder i perioder da det ikke er et rikt plantedekke. Sterke regnskyll om vinteren, ofte på delvis frosset mark eller kombinert med snøsmelting, er forhold som kan gi stor overflateerosjon.

Etablering av vegetasjonssone mellom dyrket mark og vassdrag fungerer som et effektivt filter for jordpartikler, næringsstoffer og plantevernmidler i overflateavrenningen fra jordbruksareal. Det er et krav at det skal være en vegetasjonssone på minst to meter mot vassdrag med årssikker vannføring for at en ikke skal få avkorting i produksjonstilskuddet.

Lier kommune har i kommuneplanen fastsatt at vegetasjonsbeltet skal være på 5 meter. [Kommuneplanen § 5-1](#)

Lier kommune har fulgt opp kantsonene gjennom kontrollene av produksjonstilskudd, gjennom tips fra publikum og egenobservasjoner. Videre skal det informeres mer til både publikum og grunneiere.

2.2.1 Tilskuddordninger og miljøtiltak

Lier kommune vedtok Lokal tiltaksstrategi for Nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) og Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) den 4. mars 2020. Denne strategien gjelder for perioden 2020-2023. I tiltaksstrategien ble det vedtatt følgende satsingsområder for å begrense avrenning og erosjon.

- Kantskjøtsel langs elv
- Fangdammer
- Hydrotekniske tiltak
- Grøfting/drenering
- Elveforebygging

Det skal utarbeides en ny tiltaksstrategi for SMIL og NMSK perioden 2024-2027

Lier kommune har siden 2011 hatt fokus på håndtering og lagring av hestegjødsel og har hatt kampanjer jevnlig. Dette fordi denne gruppen ikke kontrolleres gjennom produksjonstilskuddet, og at det gjerne er små dyrehold uten egnede anlegg og fokus på lagringsmetoder og steder.

Gjennom tilskuddsordningene for regionalt miljøprogram (RMP) er det fylkesvise satsingsområder og tilskuddssatser. Her kan produsentene søke om tilskudd til årlige miljøtiltak på sine landbrukseiendommer. Kun 55% av de som søker produksjonstilskudd søker om tilskudd til RMP. Lier kommune skal informere og stimulere til at flere søker.

2.2.2 Deponier og skrot

Det er registrert mer enn 100 fyllinger/deponier, både ferdigstilte og pågående. Kommunen får jevnlig informasjon om nye funn, og det gjøres tilsyn og tiltak for å få avsluttet og ferdigstilt.

Administrasjonens oppgave er å følge opp ulovlig lagring av avfall. I 2015 vedtok Miljøutvalget at dette skal følges opp. De sakene som prioriteres er:

- Nært vassdrag
- Forurensning
- Sjenanse for allmennheten
- Nye og alvorlige forhold – (Rivningsavfall når de tjener penger på å ikke levere).
- Jordvern

2.2.3 Landbruksplast

Det ble i 2020 utarbeidet en egen «[Handlingsplan for plastforurensning](#)» hvor blant annet landbruksplast inngår. Her er det omtalt å følge opp plastforurensning med landbruksplast som en ulovlighet. Planen følges opp internt gjennom forurensningsgruppa, og problemet med landbruksplast skal kommuniseres ut til landbrukets organisasjoner og kontaktutvalget. Målet må være at minst mulig kommer på avveie, og at det ryddes opp i det som har kommet på avveie.

Forskrift om endring i avfallsforskriften (utsortering og materialgjenvinning av bioavfall og plastavfall) har blitt revidert og 1. januar 2023 kommer en ny regel som omhandler landbruksplast.

2.3 Hindre tap av dyrka og dyrkbar jord

Jordvern handler om å ivareta driveplikten, å passe på at dyrka- og dyrkbar jord ikke blir omdisponert slik at den blir uegnet til å dyrke/dyrke opp i fremtiden. Den nye regjeringen satt et nytt jordvernmål på 3000 dekar, denne skal nå reduseres til 2000 dekar i 2023. Det forventes stort fokus på jordvern i plansaker framover, Jfr jordvernwebinar desember 2022.

LMD opplyser i jordvernbrev 23. mars 2022 bl.a.at: «*Den norske matsikkerheten er per i dag god, men i den situasjonen verden står i nå er det viktig å legge til rette for å produsere så mye mat som mulig i Norge. Det er derfor viktig å ta vare på matjorda.*»

Hestehold legger beslag på betydelige arealer i kommunen. Derfor ble det i 2015 utarbeidet [Retningslinjer for hestehold i Lier kommune](#) som presiserer hvordan kommunen skal håndtere byggesaker, omdisponeringssaker, gjødselsaker og ferdselsaker som omhandler hest.

LMD satte av 1 mill kroner til landets kommuner for utarbeidelse av jordvernstrategi i 2022, hvor 10 kommuner kunne tildeles tilskudd til jordvernstrategi. Lier kommune har søkt om tilskudd til utarbeidelse av jordvernstrategi, men fikk dessverre avslag. Avslaget var begrunnet med at det ikke var fastsatt når ny kommuneplanprosess starter opp. Lier kommune tar sikte på å søke på nytt i 2023 for å utarbeide en kommunal Jordvernstrategi i løpet av 2024. Behovet for å utarbeide en jordvernstrategi er forankret i Kommunestyret høsten 2022.

En jordvernstrategi inneholder kommunale mål for å ta vare på jorda gjennom kommuneplan, reguleringsplaner, behandling av dispensasjonssaker, jordlovsaker osv. Her er eksempel på en kommunal jordvernstrategi - [Karmøy](#).

Driveplikten innbefatter at arealer er i drift til jordbruksproduksjon. Lier har en god del arealer som det ikke søkes produksjonstilskudd på. Disse arealene kan allikevel være i drift. Derfor må alle arealene gjennomgås. Lier kommune ser at det må gjøres en stor innsats i form av et prosjekt både med kartlegging av hvor driveplikten ikke blir ivaretatt og med jordleiekontrakter.

Landbruket selv står for en del av nedbyggingen av matjord. Det kreves ikke nødvendigvis omdisponeringstillatelse hvis tiltaket regnes som jordbruksproduksjon. Tallene for nedbygging her kommer ikke med på KOSTRA, men kommer med på arealbarometeret. Selv om et bygg er å regne som «jordbruksproduksjon» anbefaler departementet at en må strebe etter å finne arealer som ikke reduserer jordbruksarealet.

2.3.1 Omdisponering og deling gjennom jordloven

Nedbygging skjer gjennom omdisponering av jordbruksarealer og også fradeling med omdisponering.

Fradeling av jordbruksarealer

Det er et nasjonalt ønske om å styrke landbrukseiendommene. Derfor er en restriktive til å dele landbrukseiendommer opp i mindre enheter. Skal en dele arealer fra en landbrukseiendom gjelder prinsippet om alt eller ingen ting. De fradelte arealene skal legges til en landbrukseiendom i området som er i aktiv drift. Dermed vil denne eiendommen styrkes gjennom å få mer areal.

Skal en søke om å dele fra jord og skog på en landbrukseiendom skal det foreligge en intensjonsavtale om kjøp av arealene.

Kårboliger / areal til andre boliger

En kårbolig skal sikre driften på landbrukseiendommen ved at den avtroppende generasjon kan bidra i drifta videre. En ser at det vanligvis er lite driftsmessig behov for nye kårboliger på landbrukseiendommene i dag.

Skal det oppføres kårbolig på en landbrukseiendom må det være et reelt driftsmessig behov for at begge generasjoner må bidra i drifta på eiendommen.

Skal en dele fra en kårbolig må denne ikke ligge tett på produksjonsarealer. Det er kjent at boliger tett på jordbruksarealet kan skape utfordringer mellom de som har yrket sitt i landbruket og boliginteresser.

Etablering av nye boligtomter i LNF-område bør styres gjennom kommuneplanen. Fradeling av en bolig som strider mot kommuneplanen kan gi utfordringer for videre drift av landbruket i området.

Omdisponering til juletreproduksjon

Juletreproduksjon bør fortrinnsvis legges på skogareal, jordbruksarealer som ligger ute av drift, eller på arealer som kan betegnes som svake jordbruksarealer. Omdisponering av areal til juletreproduksjon er alltid midlertidig, og inntil maks 10 år av gangen. En forutsetning for juletreproduksjonen er at trærne er under 4m og at det faktisk er produksjon av juletrær. Det kan gis dispensasjon for juletreproduksjon som er høyere enn 4 meter hvis behovet dokumenteres.

Blir det gitt tillatelse til juletreproduksjon skal dette arealet omklassifiseres til skog. Denne omklassifiseringen vil i noen tilfeller påvirke både konsesjon- og odelslovens anvendelse. Dette må tas med i vurderingen.

Golfbane og ferdigplen

I Lier har vi en golfbane på Holtsmark og fotballgolf på Lierskogen. I 2001 kom det et [rundskriv T-2/01 Om arealplanlegging og golfbaner](#). Rundskrivet beskriver hvordan man skal håndtere søknader om golfbaner etter plan- og bygningsloven. Siden Rundskriv T-2/01 kom ut i 2001, og har jordvernet blitt betydelig innskjerpet.

Ved produksjon av ferdigplen senkes bakkenivået med tiden, noe som er tegn på at matjordlaget fjernes gradvis. Lier kommune ønsker derfor å være restriktive til etablering av ferdigplenproduksjon på dyrket mark av hensyn til jordvernet.

2.3.2 Nedbygging gjennom plan- og bygningsloven og matjordplan

Gjennom siste kommuneplanrullering ble 76 dekar dyrka jord omgjort fra LNF til annet formål. Ettersom Liers andel av det nasjonale taket på 3000 dekar per år er 13 dekar, tilsier dette at Lier kommune ikke kan omdisponere noe dyrka areal frem mot 2025.

Gjennom neste kommuneplanrullering skal Landbruk og miljø delta aktivt i planprosessen. Dette skal også ivaretas gjennom utarbeidelse av en jordvernstrategi.

Lier kommune utarbeidet en [veileder til utarbeidning av matjordplan](#) i 2020. I løpet av perioden skal denne gjennomgås og revideres ut fra de erfaringene som er gjort.

2.4 Økt matproduksjon

Økt matproduksjon har lenge vært et nasjonalt mål. Noen viktige stikkord for økt matproduksjon er

- Jordvern og driveplikt
- Utnytte utmarksressursene
- Bedre agronomi – større avlinger
- Grovforbasert husdyrproduksjon
- Frukt og grønt
- Markedskrefter
- Landbrukspolitikken

De fleste tiltakene en kan sette inn i forhold til økt matproduksjon er knyttet opp mot nasjonale tiltak som produksjonstilskudd, investeringstilskudd, regelverk og økt kompetanse.

2.4.1 Rekruttering og kompetanseheving

Det arrangeres Informasjonsmøte med Innovasjon Norge og landbruksnæringa hver høst. Her informeres om muligheter for finansieringsstøtte, lån og rådgivning hos Innovasjon Norge.

Landbrukskontoret arrangerer ulike kurs, samlinger og foredrag for landbruket i Lier i egen regi eller sammen med andre. Kompetanseheving er nyttig for den enkelte produsent både faglig og sosialt, men det er også viktig for nye og kommende produsenter slik at det er lettere å kunne overta landbrukseiendommer. Kurs, samlinger og foredrag er noe Landbrukskontoret ønsker å fortsette med gjerne i samarbeid med andre virksomheter i kommunen, landbrukets organisasjoner og andre aktuelle virksomheter

2.4.2 Lokalprodusert mat, drikke og tjenester

Det er viktig at kommunen støtter lokalproduserte varer og tjenester fra landbruket. Dette vil bidra til verdiskapning for den enkelte, men samtidig også for alle produsentene da dette kan bidra til positive ringvirkninger og klangeffekt.

Kommunen bør støtte lokale produsenter gjennom kjøp av møtemat, leie av kurs- og møtelokaler og innkjøp av gaver.

2.5 Øke bevissthet om beredskap mht klimaendringer

Lier kommune har ansvar for overordnet beredskap i kommunen, og beredskapssjefen er direkte underlagt Kommunedirektøren. Hovedansvaret er blant annet oppfølging og revisjon av kommunens beredskapsplaner samt at det gjennomføres beredskapsøvelser og evalueringer.

Mye av ansvaret for beredskap skjer på nasjonalt og regionalt nivå, eller styres av statlige institusjoner eller landbrukets egne organisasjoner.

I landbrukssammenheng skjer beredskap på den enkelte landbrukseiendom, og i de forskjellige næringene. Tørkesommeren 2018 viste at det var viktig å ha tenkt gjennom konsekvenser ved mulig mangel på vann og for til husdyr og mangel på jordvanningsvann.

Ekstreme priser på drivstoff og energi er et annet eksempel, sammen med mangel på arbeidskraft gjennom pandemien og rasfare tilknyttet kvikkleireproblematikk og ravinedaler.

Lier kommune er i gang med revisjon av beredskapsplanen. Det vil være aktuelt å utarbeide en egen beredskapsplan for landbruket i Lier som sier noe om:

- hvem som har hvilke roller når
- hva som bør gjøres forebyggende

2.6 Ivareta naturmangfoldet og forvalte utmarksressursene

I Lier er det rike og mangfoldige skogsområder, ravinedaler, elver og vann. Lier kommune har totalt 12 naturvernområder. Det er kartlagt over 6500 ulike arter, trolig kan tallet dobles. Av antall arter innenfor karplanter, dyreliv, sopp og amfibier står 218 arter som *nær truet*, 143 som *sårbar*, 66 arter som *sterkt truet*, 13 som *kritisk truet*. 70 % av landarealet i Lier består av skog og utmark.

2.6.1 Blomsterenger for pollinerende insekter tilskudd gjennom RMP og SMIL

Fokuset på insektdød, og konsekvensene for blant annet pollinerende insekter har vært stort de siste årene, og det er et nasjonalt ønske om at det skal etableres soner for pollinerende insekter og blomsterenger. Det er etablert en blomstereng på Bygdetunet i kommunal regi. Denne er skjøttet av Bygdetunet og har etablert seg fint. Samtidig gis det RMP-tilskudd for å stimulere til at bønder setter igjen soner/blomsterområder med tanke på pollinering.

Et annet tiltak det gis tilskudd til er jordløsning. Det er å så pionerblanding, som er en forblanding med planter som har dype røtter. Denne skal få vokse gjennom sesongen. I denne forblandingen er det en rekke blomstrende arter som er bra for pollinerende insekter.

2.6.2 Ravinedaler

Biofokus har på oppdrag fra Lier kommune sammenstilt naturfaglig kunnskap om ravinedaler i Lierdalen. Det er avgrenset 140 ravinedaler i kommunen.

Generelt er fremmede arter en større trussel mot biologisk mangfold i lysåpne naturtyper enn i skog. De kvartærgeologiske verdiene i ravinedalene påvirkes i liten fra av skogbruk, beite, slått, bruk av frukthage etc. Det som truer ravinedalene er bekkelukking, skredsikring og oppfylling av ravinedalene for nydyrking, veibygging etc.

I ravinedaler med biologiske verdier knyttet til skog vil det være vanskelig å kombinere skogbruk med bevaring av naturmangfoldet. Omvendt vil det i kulturmark være nødvendig med tradisjonell bruk av kulturmarken for å opprettholde naturverdiene.

2.6.3 Fremmede arter

Lier kommune har i flere år hatt sommerhjelp til bekjempelse av fremmede arter. Samtidig er det grunneier selv som er ansvarlig for få bekjempet fremmede arter. Det anses derfor som viktig å informere publikum om ansvaret den enkelte har for bekjempelse av fremmede arter.

Det samarbeides nå på tvers av virksomheter for å lage en handlingsplan for hvordan fremmede arter skal håndteres på kommunal eiendom.

2.6.4 Utmarksbeiting

Vi har to beitelag i Lier kommune. Finnemarka Beitelag og Vestmarka Beitedriftslag. Det ble utarbeidet en [beitebruksplan i Finnemarka](#) som ble ferdig ca i 2007. I Vestmarka finnes det ingen egen beitebruksplan.

En beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av beitearealene i kommunen og bruken av disse arealene til beiting med husdyr. Den skal dokumentere omfang og verdi av nåværende beitebruk, samt vise til historisk bruk og gi estimater for framtidig bruk.

2.6.5 Skog og utmark

Det ble utarbeidet nye retningslinjer for kommuneskogen i 2020. I hovedtrekk skal kommuneskogen ta særlig hensyn til friluftsliv, biologisk mangfold og drive variert skogbruk med stedstilpassede driftsformer så langt det lar seg gjøre.

2.6.6 Nærings – og miljøtilskudd i skogbruket (NMSK)

Drive informasjonsarbeid for å få fram nytten av å drive ungskogpleie. Se på ulike måter å stimulere til økt ungskogpleie. Kostnader til ungskogpleie kan dekkes av skogfond og det er dermed statistikk over utført arbeid.

Få fram nytten av en god skogsbilvei. En vei som tåler dagens og fremtidens klima og bidrar til økt fleksibilitet til valg av hogsttidspunkt samtidig som det reduserer skader i terrenget ved utkjøring av tømmer. Skogsbilveger er positive bidrag for friluftslivet gjennom å være gode traseer for ski og sykkel m.m.

2.6.7 Jakt og vilt

Elgbestanden

Elgbestanden i Finnemarka er redusert de siste 10-15 årene, og en kan se en tydelig nedgang i slaktevekter for kalver og årringer. Stammen må overvåkes og det bør vurderes å eventuelt settes inn tiltak som økt minsteareal fra 3000 dekar pr elg til 4500 dekar pr. ved neste bestandsplan for elg i Finnemarka. I tillegg må en vurderes å sette inn forbud mot å skyte okser som har flere tagger enn seks. Dette kan øke kondisjonen på kalvene, gjøre det mer attraktivt for elgkuene å pare seg tidligere, noe som igjen fører til at kalvene fødes tidligere på året.

En bør i tillegg vurderes beitepresset fra beitedyr på sommerstid. Nyere forskning viser til at elgstammen blir påvirket om det er høyt beitepress fra beitedyr om sommeren, og at det derfor ikke er god nok sommerbeite for elgen.

En bør også etablere en god forvaltning tvers av kommunene (blant annet at en inngår samarbeid med Modum og Drammen angående regelverk for felling og minsteareal.

Det ble i 2017 kartlagt elgbeiteskader i Finnemarka. Rapporten viste et tydelig lavt beitepress fra elg, og at totalt 4% av takstomerådene viste overbeite.

Rådyrstammen er for høy – mye påkjørsler, høyt beitetrykk utenom jakttid

Rådyrstammen i Lier er for høy, det har siden 2018 vært en økning på antall påkjørte rådyr med over 300% sett mot årene før. Det har også vært stort beitepress på grønnsakåkrene og eplehager.

Hjort – Fri kvote?

Hjorten har ikke naturlig tilhørighet i Lier kommune. Det er ikke noen negative tilbakemeldinger om at hjortestammen i Lier er for høy eller gjør skade. Når hjorten allerede er godt etablert er den vanskelig å håndtere. Det bør derfor vurderes om en skal sette fri kvote på hjort, for å minimere faren for at den etablerer seg og forårsaker store skader på skogbruket.

Fugl

Det er planlagt å gjennomføre en forvaltningsplan for Gjess rundt Tyrifjorden. Inkluderte kommuner er Ringerike, Hole, Modum, og Lier, og Ringerike vil være kommunen som i all hovedsak leder arbeidet. Oppstartsfasen er satt til våren 2023.

I Sylling har det i år blitt registrert store bestander av kanadagås som gjør betydelige skader på avlinger. Det er ikke observert grågås, derfor vil ikke en tidligere jaktstart på den svartelista kanadagåsen få noen påvirkninger på grågåsas trekkmonster.

Fiskebestanden

Det er viktig å ivareta fiskebestanden (i all hovedsak ørreten). Derfor er det viktig å ta hensyn til fisken når en skal vedlikeholde og endre demninger og kulverter. Ved utberedninger og nedtappinger må en sette krav til at dette ikke vil føre til store negative konsekvenser for fiskebestanden i vannet/bekken.

3 Nøkkeltall og verdiskapningen i landbruksnæringa

Lier kommune var det 578 landbrukseiendommer totalt i 2021, hvorav 496 hadde bosetting i 2019 (SSB, tabell 06520). I 2022 var det 148 søkere av produksjonstilskudd.

Mens antall foretak som driver jordbruksproduksjon har gått ned fra ca. 250 til ca. 150 siste 20 år, har arealene hvert foretak driver gått opp fra ca. 150 til 250 dekar.

Lier er en viktig landbrukskommune der dyrket jord utgjør en stor andel av det totale arealet i kommunen. Andelen av jordbruksareal brukt til grønnsaker er blant de største i landet.

Med god jord og gode forhold for å dyrke mat til mennesker utgjør jordbruket i Lier en viktig del av vår fremtidige matproduksjon.

Tabell 1. KOSTRA-tall fra SSB for 2021.

Nøkkeltall - 2021	Lier	Viken
Landbrukseiendommer (antall)	578	24 296
Jordbruksbedrifter (antall)	158	6 228
Dyrka og dyrkbar jord omdisponert til andre formål enn landbruk (dekar)	5	761
Omdisponering av dyrka jord til andre formål enn landbruk (dekar)	5	347
Omdisponering av dyrkbar jord til andre formål enn landbruk (dekar)	-	414
Godkjent nydyrka areal (dekar)	-	1 678
Søknader i alt etter jord- og konsesjonslov (antall)	24	791

Den estimerte førstehåndsverdien av husdyr- og planteproduksjon i Lier var i 2019 på omlag 312 millioner kroner. Inndelingen viser at det er allsidig produksjon i kommunen, men grønnsaker utgjør den klart størst i verdi, foran bær og frukt (AgriAnalyse, 2020).

Verdiene er større enn det som kommer fra i de offentlige tall. Ved en gjennomgang av Liers 20 landbruksforetak som er AS, viser regnskapstall fra Brønnøysundregisteret at de har en samlet driftsinntekt på 460 millioner kroner i 2021. De andre 130 foretakene er enten ENK eller DA. Disse har en ikke ubetydelig omsetning som kommer i tillegg.

I 2019 ble nesten halvparten av arealene med planteproduksjon brukt til grovfôr (inkludert innmarksbeite). Både grovfôr- og grønnsaksarealene har økt i perioden siden 2000, mens kornarealene er nesten halvert i samme periode. Den største nedgangen i kornareal skjedde i perioden 2006 til 2013. Frem til 2006 ble den største andelen av arealene brukt til kornproduksjon.

Husdyrproduksjonene utgjør små andeler av førstehåndsverdien av jordbruksproduksjonene totalt i Lier og det er langt færre som driver med husdyrproduksjon enn planteproduksjon i kommunen. Blant de som har husdyr er det flest som har sauer, men det har vært en nedgang siden 2000. I tillegg er det også 14 foretak med hester over 3 år som har søkt om produksjonstilskudd og 4 foretak med hester under 3 år.

Utviklingen i Lier kommune, med en økning i antall ammekyr samtidig med en nedgang i antall melkekyr, følger utviklingen ellers i landet.

Selv om antall foretak med saueproduksjon også har gått ned siden 2000, har antall søyer det er søkt om produksjonstilskudd for økt jevnt de siste årene, med unntak av en nedgang i 2019. Det var 26 foretak med sau i Lier med til sammen 3309 søyer i 2019.

Lier kommune har en relativt stor andel økologisk produksjon, sammenlignet med resten av landet. Hele 14 prosent av arealene er økologiske eller karensareal. Gjennomsnittet i landet i 2019 var 4,1 prosent. Økologisk grønnsaksareal utgjorde 10 prosent av de økologiske arealene og 6 prosent av de totale grønnsaksarealene i kommunen. Også blant melkeku var andelen 16 prosent, men melkeproduksjon er en forholdsvis liten produksjon i kommunen. Andelen økologiske ammekyr har ligget over 20 prosent siden 2006, og i 2019 utgjorde de 152 økologiske ammekyrne 29 prosent av ammekyrne i kommunen.

Tabell 2. Tabellen viser verdiskapingstall fra 2011 som er justert til 2019-tall etter KPI. Den viser og så andelen av verdiskapningen de ulike næringene innen landbruket bidrar med

	Verdiskaping 2011 (millioner kroner)	Verdiskaping 2019 ⁴ (millioner kroner)	Andel av total verdiskaping	Endring i antall/dekar (%)
Kumelk	9,2	10,9	6 %	-39 %
Sau	6,4	7,6	4 %	40 %
Ammeku	5,6	6,7	4 %	9 %
Gris og fjørfe	2	2,4	1 %	-13 %
Hagebruk	117	139	81 %	28 %
Korn og potet	5	6	3 %	-22 %
	145,2	172,6		

Et godt jordvern vil være viktig for å ta vare på jordbruksarealene, det er mange interesser og presset er stort også på den aller beste jorda. Nærhet til markedet og store folkerike områder gir press på jorda, men det gir også muligheter for utvikling også videre opp i næringskjeden. Jordbruk gir lokale arbeidsplasser både direkte og indirekte.

3.1.1 Hva skogbruket bidrar med – Sysselsetting, klima CO₂, biologisk mangfold

Skogen i Lier utgjør ca. 70% av arealet i Lier. Årlig tilvekst er ca. 75 000 m³ og det hogges ca. 45-50000 m³. Det vil si at det vokser mer enn det hogges. Skogen binder ca. 70 000 tonn Co₂-ekvivalenter per år.

Det er et aktivt skogbruksmiljø i Lier. Det er over 500 aktive skogfondskontoer, det betyr at det er så mange skogeierdommer i Lier. I tillegg til at det er et lokalt andelslag og fire tømmerkjøpere som er aktive i Lier. Det er to maskinentreprenører som holder på i Lier og som holder på fulltid. I tillegg noen som driver manuell hogst. Det er ikke lenger noen treforedlingsindustri i Lier. Det var tidligere sliperi på Tronstad.

Ut fra tømmerkaia på Lierstranda gikk det omkring 800 000 m³ i 2022. I nasjonal sammenheng er dette stort, da det hugges omkring 12 mill m³ per år i Norge. I samarbeid mellom Lier kommune og Skogselskapet i Buskerud rekrutteres hver sommer tre lokale ungdommer til sommerjobb som driver med ungskogpleie.

Det er mulig å produsere de samme produktene av tømmer som en kan produsere av olje. En kan derfor gå fra fossilt til fornybare ressurser på en enkel måte. Det er også nasjonale incentiver til å bygge i tre slik at tre skal erstatte betong i bygg.

Det er derfor ønskelig at når kommunen selv skal planlegge bygg, at en tar med i vurderingen å bygge i tre fremfor betong og stål, da tre er mere klimavennlig.

Vi ønsker å få en oversikt over oppdaterte tall for landbruket i Lier og vil derfor få i gang et prosjekt i 2024 for å få et bedre og oppdatert bilde av verdiskapning i Lierlandbruket.

